

Sygn. akt V AGa 599/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 lutego 2020r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Grzegorz Stojek
Sędziowie:	SA Aleksandra Janas (spr.) SA Irena Piotrowska
Protokolant:	Anna Fic

po rozpoznaniu w dniu 26 lutego 2020r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa M. S.

przeciwko Gminie Ł.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 27 listopada 2017r., sygn. akt XIV GC 504/15

oddala apelację.

SSA Irena Piotrowska	SSA Grzegorz Stojek	SSA Aleksandra Janas
----------------------	---------------------	----------------------

Sygn. akt V AGa 599/18

UZASADNIENIE

Powódka M. S. wystąpiła do Sądu Okręgowego w Katowicach z pozwem, w którym domagała się zasądzenia od pozwanej Gminy Ł. kwoty 141.331,80 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 14 maja 2015 r. oraz kosztami procesu. Dochodzona kwota stanowiła wynagrodzenie należne powódce z tytułu wykonania robót budowlanych na rzecz pozwanej, za które pozwana nie zapłaciła.

W sprzeciwie od nakazu zapłaty z dnia 26 sierpnia 2015 r. pozwana wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu. Nie kwestionując wykonania przez powódkę wszystkich robót objętych umowami kolejno zawieranymi przez strony, pozwana zarzuciła, że powódka chcąc uniknąć egzekucji z tej wierzytelności nie wystawiła faktury VAT; na skutek dokonanej zapłaty wystawił wierzyciel powódki i w oparciu o nie dokonano zapłaty w ramach toczącego się przeciwko powódce postępowania egzekucyjnego. Pozwana podała, że na konto komornika sądowego zapłaciła kwotę 80.968,71 zł, na rzecz Naczelnika Urzędu Skarbowego w Ż., który także dokonał zapłaty, kwotę 24.342,08 zł, a co do kwot 427,27 zł oraz 996 zł dokonała potrącenia z tytułu kar umownych. W konsekwencji cała wierzytelność została już zaspokojona.

Wyrokiem z 27 listopada 2017 r. Sąd Okręgowy w Katowicach zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 1.424,21 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 14 maja 2015r. do 31 grudnia 2015r. i ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 1 stycznia 2016r., a w pozostałym zakresie powództwo oddalił. Zasądził nadto od powódki na rzecz pozwanej kwotę 3.617 zł tytułem kosztów procesu. Sąd Okręgowy ustalił między innymi, że w ramach prowadzonej działalności gospodarczej powódka zawarła z pozwaną umowę o roboty budowlane, przedmiotem której było wykonanie zadania pod nazwą „Zagospodarowanie centrum wsi Ł. poprzez budowę alei spacerowej z infrastrukturą towarzyszącą”. Wysokość wynagrodzenia ustalono ostatecznie na kwotę 144.839,49 zł brutto. Strony postanowiły też, że rozliczenie za wykonane roboty będzie realizowane jedną fakturą częściową i fakturą końcową. Podstawą do wystawienia faktur będzie podpisany bezusterkowy protokół odbioru robót, a zapłata wynagrodzenia miała nastąpić przelewem na wskazany w umowie rachunek bankowy w terminie do 30 dni od dnia przyjęcia przez zamawiającego faktury. Sąd Okręgowy ustalił także, że w dniu 17 czerwca 2013 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w J. P. L., zgodnie z wnioskiem wierzyciela M. M., dokonał zajęcia wierzytelności przysługującej powódce M. S. od pozwanej z tytułu opisanej wyżej umowy. Pismem z dnia 24 czerwca 2013 r. pozwana poinformowała komornika o warunkach umowy oraz podała, że w związku z odbiorem częściowym wykonawcy zadania wypłacono wynagrodzenie w wysokości 63.870,78 zł, pozostała natomiast do wypłaty kwota 83.721,37 zł. Jak ustalono, w dniu 26 czerwca 2013 r. strony zawarły kolejną umowę dotyczącą zadania pod nazwą „Zagospodarowanie działki numer (...) w Ł. tj. utwardzenie placu”, w zamian za które powódce przysługiwało wynagrodzenie ryczałtowe w wysokości 14.242,49 zł brutto, którego płatność miała być dokonana przelewem na wskazane w umowie konto wykonawcy w terminie 30 dni od daty otrzymania faktury. W kolejnym dniu tj. 27 czerwca 2013 r., w związku z wystąpieniem konieczności wykonania robót dodatkowych przy realizacji wskazanego zadania. strony zawarły też umowę dodatkową za wynagrodzeniem w ostatecznej wysokości 46.128,60 zł brutto. Podobnie jak poprzednio, należne wykonawcy wynagrodzenie miało być płatne przelewem na wskazany rachunek bankowy wykonawcy w terminie 30 dni od dnia przyjęcia przez zamawiającego faktury VAT. Odbiór prac w ramach zadania pn. „Zagospodarowanie działki nr (...) w Ł., tj. utwardzenie placu” nastąpił w dniu 12 lipca 2013 r. W tym samym dniu sporządzony został protokół, w którym stwierdzono, że prace zostały wykonane zgodnie z umową. W dniu 31 lipca 2013 r. dokonano natomiast odbiorów końcowych zadania pn. „Zagospodarowanie centrum wsi Ł. poprzez budowę alei spacerowej z infrastrukturą towarzyszącą” oraz robót dodatkowych na zadaniu pn. „Zagospodarowanie centrum wsi Ł. poprzez budowę alei spacerowej z infrastrukturą towarzyszącą”. Przedmiotem odbiorów były inwestycje o wartości odpowiednio 80.968,71 zł brutto i 46.128,60 zł brutto. Sąd Okręgowy ustalił też, że w dniu 6 września 2013 r. pozwana została zawiadomiona przez Naczelnika Urzędu Skarbowego w Ż. o zajęciu prawa majątkowego stanowiącego wierzytelność pieniężną u dłużnika zajętej wierzytelności na kwotę łączną w wysokości 24.092,86 zł. Ponadto ustalono, że w dniu 18 września 2013 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym dla J. P. L. wydał wnioskodawcy M. M. zaświadczenie w sprawie o sygn. akt Km 455/13, że prowadzi postępowanie zabezpieczające przeciwko obowiązanej M. S. z wniosku uprawnionego na podstawie tytułu zabezpieczającego Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 23 maja 2013 r. sygn. XIV GNc 338/13/JG. Komornik na podstawie art. 887 § 1 k.p.c. w związku z art. 902 k.p.c. i 743 § 1 k.p.c. zaświadczył również, iż w ramach tego postępowania na wniosek uprawnionego dnia 17 czerwca 2013 r. dokonał zajęcia wierzytelności należnej obowiązanej od Urzędu Gminy Ł. z tytułu należności za wykonanie zadania pt.: „Zagospodarowanie centrum wsi Ł. poprzez budowę alei spacerowej z infrastrukturą towarzyszącą” zgodnie z ogłoszeniem z dnia 5 marca 2013 r. oznaczonym (...), niezapłaconych należności na rzecz obowiązanej, innych umów cywilnoprawnych oraz innych zobowiązań wobec obowiązanej. W dniu 24 września 2013 r. wierzyciel M. M. wystawił faktury VAT o numerach: (...) z tytułu

zagospodarowania centrum wsi Ł. poprzez budowę alei spacerowej z infrastrukturą towarzyszącą zgodnie z umową nr (...) z dnia 14.03.2013 na kwotę 80 986,71 zł, z datą sprzedaży na dzień 31 lipca 2013 r., (...) z tytułu zagospodarowania działki nr (...) w Ł. tj. utwardzeniu placu” zgodnie z umową (...) z dnia 26.06.2013 r. na kwotę 14 242,49 zł, z datą sprzedaży na dzień 12 lipca 2013 r. oraz (...) z tytułu zagospodarowania centrum wsi Ł. poprzez budowę alei spacerowej z infrastrukturą towarzyszącą zgodnie z umową nr (...) z dnia 27.06.2013 do umowy Nr (...) na kwotę 46 128,60 zł, z datą sprzedaży na dzień 31 lipca 2013 r. We wszystkich wspomnianych fakturach jako wystawcę faktury wpisano PHU (...), a jako sprzedawcę powódkę. O fakcie tym poinformowano pozwaną. Po otrzymaniu faktur w dniu 18 października 2013 r. pozwana zrealizowała następujące przelewy:

- 24.342,08 zł na rzecz Naczelnika Urzędu Skarbowego w Ż. z tytułu zajęcia wierzytelności w toku postępowania egzekucyjnego o nr (...),
- 80.968,71 zł oraz 34.604,80 zł na rzecz Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla J. P. L. z tytułu zajęcia wierzytelności w toku postępowania zabezpieczającego w sprawie o sygn. akt Km 455/13,
- 427,27 zł z tytułu zabezpieczenia dot. zadania „Zagospodarowanie działki nr (...) w Ł., tj. utwardzenie placu” dot. Firmy (...) i 996,94 zł z tytułu potrącenia kar umownych dot. zadania „Zagospodarowanie działki nr (...) w Ł., tj. utwardzenie placu” dot. Firmy (...), w obu wypadkach na konto pozwanej.

O dokonaniu powyższych wypłat pismem z dnia 15 listopada 2013 r. pozwana poinformowała powódkę, która aż do dnia wniesienia powództwa w niniejszej sprawie do pisma tego nie wniosła żadnych zastrzeżeń. Kwota przekazana przez pozwaną na konto Komornika Sądowego w wysokości 115.571,51 zł została pierwotnie wpłacona na depozyt prowadzony przez Komornika, a następnie przelana na konto wierzyciela. Powódka nigdy nie składała skarg na czynności komornika, nigdy też do czasu wytoczenia powództwa w niniejszej sprawie, nie negowała zasadności dokonanych zajęć. W dniu 7 kwietnia 2015 r. powódka M. S. wystawiła 3 faktury VAT obejmujące opisane wyżej należności, w każdej z nich wskazując 30 dniowy termin zapłaty. Faktury te nie zostały ujęte w rejestrze sprzedaży firmy powódki, nie został także rozliczony wynikający z nich podatek VAT. Zostały one przesłane pozwanej wraz z pismem przewodnim z dnia 7 kwietnia 2015 r. w dniu 8 kwietnia 2015 r., w którym M. S. wezwała do terminowego dokonania płatności należnego wynagrodzenia. Pozwana zwróciła faktury, powołując się na zrealizowane przelewy. Jak ustalił Sąd Okręgowy, do dnia wydania orzeczenia w niniejszej sprawie ani prowadzona przez Naczelnika Urzędu Skarbowego w Ż. egzekucja pod sygn. o nr (...), ani postępowanie zabezpieczające prowadzone przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla J. P. L. pod sygn. akt Km 455/13, nie zostały uznane za bezprawne.

W oparciu o powyższe ustalenia Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że powództwo tylko w nieznacznej części zasługiwało na uwzględnienie. Miał przy tym na uwadze, że pomiędzy stronami sporna pozostawała tylko okoliczność czy doszło do spełnienia świadczenia przez pozwaną, a tym samym czy pozwana zwolniła się z zobowiązania wobec powódki. Przywołane przez powódkę zarzuty dotyczące spełnienia świadczenia przez pozwaną poprzez przekazanie środków na podstawie dokumentów oznaczonych jako faktury VAT, a które w ocenie powódki wykazywały jedynie pozory faktur VAT i były wystawione przez osobę, która dysponowała wyłącznie tytułem zabezpieczenia, a nadto odnoszące się do ustalonych przez strony zasad wypłaty wynagrodzenia, ocenił jako niesłuszne. Ustosunkowując się do tych zarzutów Sąd Okręgowy w pierwszej kolejności wskazał na różnicę pomiędzy wymagalnością roszczenia i terminem spełnienia świadczenia, który zgodnie z art. 457 k.c. poczytuje się w razie wątpliwości za zastrzeżony na korzyść dłużnika. Stwierdził też, że ponieważ żadne z okoliczności w sprawie nie wskazywały aby termin ten był zastrzeżony na korzyść wierzyciela, powołany przepis winien znaleźć zastosowanie do rozstrzyganej sprawy. Powołując się na poglądy judykatury Sąd Okręgowy nie podzielił stanowiska powódki, że w oparciu o postanowienia łączących strony umów pozwana mogła się zwolnić z długu (spełnić świadczenie wzajemne) dopiero po otrzymaniu prawidłowo wystawionej przez powódkę faktury VAT, a więc dopiero w dniu 13 kwietnia 2015 r. W ocenie Sądu Okręgowego, faktury VAT potrzebne mogły być pozwanej ewentualnie do uzasadnienia rozchodu środków pieniężnych z budżetu Gminy. Odnosząc się do zarzutu, iż M. M. nie był wierzycielem powódki w chwili wystawienia przez niego w imieniu powódki faktur VAT wskazał, że choć w kodeksie cywilnym nie ma ściśle określonej definicji pojęcia wierzyciela należy go rozumieć jako osobę uprawnioną do żądania spełnienia świadczenia od innej osoby (dłużnika) na mocy stosunku

zobowiązaniowego, który łączy obie strony. W świetle takiego rozumienia pojęcia wierzyciela uznał, że M. M. posiadał status wierzyciela powódki - na dzień wystawienia w imieniu powódki faktur VAT M. M. nie tylko był wierzycielem powódki w rozumieniu art. 353 k.c., ale również posiadał tytuł zabezpieczający w postaci nakazu zapłaty wydanego w dniu 23 maja 2013 r. w postępowaniu nakazowym przez Sąd Okręgowy w Katowicach, sygn. akt XIV GNc 338/13/JG, na kwotę 119.310 zł tytułem należności głównej oraz kwotę 5.109 zł tytułem kosztów sądowych. Co do zarzutu powódki, że faktury VAT wystawione przez M. M. w rzeczywistości miały wyłącznie pozór faktur VAT, a w konsekwencji nie były fakturami VAT w rozumieniu ustawy o podatku od towarów i usług stwierdził, że w świetle przywołanego orzecznictwa sądów administracyjnych wystawione błędnie, sfałszowane, podrobione, nierzetelne, czy też obarczone różnego rodzaju błędami faktury VAT nie przestają być takimi fakturami, a więc dokumentami podatkowymi w rozumieniu przepisów art. 106e ust. 1 i 108 ust. 1 u stawy o podatku od towarów i usług. Wreszcie odnosząc się do zarzutu powódki, iż pozwana nie wykazała okoliczności zapłaty na rzecz powódki umówionego wynagrodzenia Sąd Okręgowy miał na uwadze treść uregulowania zawartego w przepisie art. 452 k.c. Wskazał też, że spełnienie świadczenia na rzecz komornika nie można poczytywać jako spełnienia świadczenia na rzecz osoby nieuprawnionej (podobnie należy rozumieć spełnienie świadczenia na rzecz naczelnika urzędu skarbowego, który prowadzi postępowanie egzekucyjne w oparciu o przepis postępowania egzekucyjnego w administracji), chyba, że egzekucja została uznana za bezprawną, co w sprawie nie miało miejsca. Sąd Okręgowy zauważył, że ani postępowanie zabezpieczające, prowadzone przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla J. P. L. pod sygn. akt Km 455/13 (a następnie egzekucyjne wdrożone na wniosek tego wierzyciela), ani postępowanie egzekucyjne prowadzone przez Naczelnika Urzędu Skarbowego w Ż. pod sygn. o nr (...), nie zostały uznane za bezprawne, a ściągnięte kwoty spowodowały zmniejszenie zadłużenia dłużnika wobec wierzycieli egzekwujących. Dodatkowo Sąd Okręgowy podkreślił znaczenie zachowania wierzyciela w toku procesu spełnienia świadczenia w świetle zasad współzycia społecznego tj. zasady uczciwego obrotu i zaufania do kontrahenta umowy. Ostatecznie Sąd Okręgowy stwierdził, że pozwana spełniła świadczenie na rzecz powódki w kwocie 139.915,59 zł, a co za tym idzie, zwolniła się z długu co do wysokości tej kwoty. Do zapłaty na rzecz powódki pozostała natomiast kwota 1.424,21 zł, albowiem pozwana choć w tytule przelewu, a następnie w piśmie adresowanym do powódki z dnia 11 listopada 2013 r. wskazała, że dokonuje potrącenia kwoty 427,27 zł oraz 996,94 zł, w toku postępowania nie wykazała w ogóle, że istniały jakiegokolwiek ku temu podstawy. Mając to na uwadze Sąd uznał za zasadne zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kwoty 1.424,21 zł z żądanymi odsetkami, o których orzekł na mocy art. 481 k.c. W pozostałym zakresie powództwo oddalono, a orzeczenie o kosztach procesu zapadło na podstawie art. 98 k.p.c.

W apelacji od tego wyroku w części, w jakiej powództwo oddalono, powódka zarzuciła naruszenie prawa procesowego, a to art.232 k.p.c. w związku z art.3 k.p.c. i art.227 k.p.c. i art.6 k.c., art.896 § 1 i 2 k.p.c., art.887 § 1 k.p.c. w związku z art.902 k.p.c., art.233 § 1 k.p.c. w związku z art.227 k.p.c., a także naruszenie prawa materialnego, to jest art.452 k.c. W oparciu o powyższe zarzuty, obszernie w apelacji uzasadnione, powódka domagała się zmiany zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości oraz zasądzenia kosztów postępowania za obie instancje.

Pozwana wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje.

Apelacja nie znajduje usprawiedliwionych podstaw prawnych.

W pierwszej kolejności należy stwierdzić, że ustalenia faktyczne stanowiące podstawę zaskarżonego rozstrzygnięcia są prawidłowe – znajdują one w całej rozciągłości oparcie w zgromadzonych w sprawie dowodach, a jednocześnie nie były pomiędzy stronami przedmiotem sporu.

Mimo literalnie podniesionych zarzutów naruszenia przepisów prawa procesowego: 232 k.p.c. w związku z art.3 k.p.c., art.227 k.p.c. i art.6 k.c., a także art.233 § 1 k.p.c. w związku z art.227 k.p.c., skarżąca w istocie nie podważa ani oceny dowodów (w apelacji nie wskazano nawet do którego dowodu odnosi się zarzut naruszenia art.233 § 1 k.p.c. i na czym miałyby polegać ich wadliwa ocena), ani poczynionych przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych. Zarzuty te sprowadzają się bowiem do kwestionowania przedstawionej przez ten Sąd oceny prawnej dochodzonego roszczenia.

Sąd Apelacyjny akceptuje zatem w pełni ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego i czyni je własnymi, z tym jedynie uzupełnieniem, że choć zajęcie wierzytelności przysługującej powódce wobec pozwanej nastąpiło w toku postępowania zabezpieczającego, to przekazanie wierzycielowi kwot zajętych u pozwanej miało miejsce w związku z wdrożonym postępowaniem egzekucyjnym. Okoliczność ta, przywołana zresztą przez Sąd Okręgowy w części obejmującej ocenę prawną, także nie była kwestionowana przez powódkę, a dodatkowo znajduje potwierdzenie w zgromadzonych dokumentach (dla przykładu: pismo Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w J. P. L., k.103).

W odniesieniu do zarzutów związanych z podstawą faktyczną nadmienić tylko należy, że – odmiennie niż podnosi się w apelacji – Sąd Okręgowy nie ustalił, że powódka zaakceptowała zmianę umownego sposobu świadczenia i wyraziła, w jakiegokolwiek formie, zgodę na przekazanie środków na rzecz organów egzekucyjnych. Sąd ten ustalił jedynie, że powódka nie kwestionowała dokonanych zajęć i że aż do wniesienia powództwa nie wniosła zastrzeżeń do informacji udzielonej jej przez pozwaną w piśmie z dnia 15 listopada 2013 r. O ile można zgodzić się ze skarżącą, że już wystawienie faktur było przejawem odmiennego stanowiska w tej kwestii, to jednak brak dowodów na to, że – jak twierdziła w apelacji – wielokrotnie komunikowała swój sprzeciw pozwanej. Niezależnie jednak od powyższych rozważań ocena czy i kiedy powódka wyraziła swój sprzeciw wobec przekazania zajętych kwot nie ma w sprawie znaczenia ponieważ pozwana, dokonując płatności, nie kierowała się stanowiskiem powódki, lecz realizowała obowiązki nałożone na nią przez organy egzekucyjne. Stąd nie zachodzi potrzeba roztrząsania tej kwestii, także w świetle przywołanych przez Sąd Okręgowy zasad współżycia społecznego. Powódka zakwestionowała także stanowisko Sądu Okręgowego odnoszące się do tego, że przekazanie należności organom egzekucyjnym odbyło się z korzyścią dla powódki, podczas gdy w rzeczywistości uniemożliwiło to równomierne zaspokojenie jej wszystkich wierzycieli, dość powiedzieć, że zaliczenie wpłat na poczet pasywów bez wątpliwości odbywa się z korzyścią dłużnika. Skoro jednak powódka uważała, że taki sposób zaspokojenia prowadzi do uprzywilejowania niektórych wierzycieli, czy tym bardziej, wyrządziło jej szkodę na gruncie stosowania przepisów podatkowych, czego zresztą nie udowodniła, winna skorzystać z innych środków prawnych ponieważ nie jest to okoliczność istotna dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy.

Kwestią o zasadniczym znaczeniu jest natomiast ocena czy zapłata należności wynikających z umów łączących strony do rąk organów egzekucyjnych jest skuteczna wobec powódki w tym znaczeniu, że doprowadziła do wygaśnięcia dochodzonej wierzytelności.

Już na wstępie należy stwierdzić, że nie są zasadne zarzuty apelacji, w których kwestionuje się prawidłowość dokonanego zajęcia z powołaniem się na nieistnienie – w dacie dokonania tych czynności – wierzytelności będących ich przedmiotem. Skarżąca powołuje się przy tym na utrwalony w judykaturze pogląd, że zajęcie wierzytelności może obejmować jedynie wierzytelność już istniejącą i przysługującą wierzycielowi na podstawie określonego stosunku prawnego. Wymóg ten został w niniejszej sprawie spełniony. Nie ulega bowiem wątpliwości, iż wierzytelność istniejąca to wierzytelność konkretna, osadzona w ramach określonego stosunku zobowiązaniowego pomiędzy zindywidualizowanymi podmiotami, mająca sprecyzowaną treść. Oczywistym jest zatem, że tylko tak skonkretyzowana wierzytelność może być – w świetle art. 896 k.p.c. – przedmiotem egzekucji (zob. wyrok SN z dnia 11 stycznia 2006 r., III CK 335/05). Do zajęcia dochodzi więc jedynie wtedy gdy wierzytelność jest określona w sposób, który nie budzi wątpliwości, o jaką konkretną wierzytelność chodzi (wyrok SN z dnia 5 lutego 2014 r., V CSK 166/13). Odnosząc te rozważania do niniejszej sprawy – przedmiotem zajęcia była ściśle określona wierzytelność powódki (o zapłatę wynagrodzenia) z konkretnie oznaczonego stosunku prawnego (o wykonanie robót budowlanych w ramach określonego zadania inwestycyjnego, realizowanego ze środków publicznych). Bez znaczenia jest przy tym, że stosunek prawny będący źródłem wierzytelności ulegał następnie kilkukrotnym modyfikacjom, skoro zachowano tożsamość stron i przedmiotu umowy. W konsekwencji zajęcia dokonane w piśmie komornika sądowego z 17 czerwca 2013 r., a także w piśmie Naczelnika Urzędu Skarbowego w Ż. z dnia 6 września 2013 r., były skuteczne i wywołały skutki prawne, o jakich mowa w art. 896 § 1 i 2 k.p.c., a także w art. 89 ustawy z dnia 1 stycznia 1967 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (tekst jedn. Dz.U. z 2019 r., poz. 1439).

Odmiennie bowiem niż podnosi się w apelacji, przesłanką skuteczności zajęcia wierzytelności nie jest jej wymagalność. Wprowadzenie takiego wymogu nie tylko znacznie osłabiłoby efektywność działań egzekucyjnych, ale nadto pozostawałoby w sprzeczności z art. 457 k.c. Słusznie bowiem zauważył Sąd Okręgowy, że w braku odmiennego

zastrzeżenia, w razie wątpliwości, przyjmuje się, że termin spełnienia świadczenia oznaczony przez czynność został zastrzeżony na korzyść dłużnika. Zastrzeżenie terminu na korzyść dłużnika oznacza, że dłużnik jest uprawniony, ale nie zobowiązany, spełnić świadczenie przed nadejściem terminu, wierzyciel zaś, aby nie popaść w zwłokę, powinien przyjąć ofiarowane świadczenie. W odniesieniu do świadczenia pieniężnego oznacza to w praktyce, że dłużnik zawsze, bez żadnych dla siebie negatywnych konsekwencji, może spełnić świadczenie jeszcze przed terminem jego wymagalności, a wierzyciel nie może się temu sprzeciwić. Także w odniesieniu do tego świadczenia nie można więc mówić o nienależnym wykonaniu zobowiązania, jeżeli tylko zapłata następuje we właściwej walucie, właściwej kwocie i do rąk uprawnionego, o czym niżej. Ponadto o dopuszczalności zajęcia wierzytelności jeszcze niewymagalnej świadczy regulacja zawarta w art.904¹ § 3 k.p.c., który odnosi się do sprzedaży egzekucyjnej zajętej wierzytelności. Przepis ten stanowi min., że zgoda dłużnika na sprzedaż z wolnej ręki nie jest potrzebna, gdy wierzytelność była wymagalna przed dniem zajęcia, co zakłada, że ustawodawca dopuszcza zajęcie wierzytelności (i jej egzekucyjną sprzedaż) jeszcze przed terminem wymagalności. Podsumowując – brak wymagalności zajętej wierzytelności nie podważał skutków zajęcia, lecz uprawniał pozwaną jako trzeciodłużnika do powstrzymania się od spełnienia zobowiązania do chwili nadejścia terminu zapłaty, z zastrzeżeniem art.457 k.c.

Powódka podniosła zarzut naruszenia art.896 § 2 k.p.c. twierząc, że pozwana jako dłużnik powinna poinformować organy egzekucyjne o okolicznościach uzasadniających powstrzymanie się od świadczenia, to jest o braku wymagalności wierzytelności powódki, czego jednak nie uczyniła, lecz bezpodstawnie przekazała środki na rzecz podmiotu nieuprawnionego (komornika sądowego i naczelnika urzędu skarbowego). Z podanych wyżej przyczyn, odnoszących się do braku stanu wymagalności wierzytelności będącej przedmiotem zajęcia, stanowisko takie w świetle art.896 § 2 k.p.c. nie jest trafne. Niezależnie od tego nawet gdyby pozwana istotnie nie uczyniła zadość obowiązkom informacyjnym wynikającym z dokonania zajęcia (co w sprawie nie miało miejsca), to skarżąca i tak nie wykazała wpływu uchybienia na treść rozstrzygnięcia. Nawet całkowite zaniechanie poinformowania organu egzekucyjnego o okolicznościach wskazanych w art.896 k.p.c. samo w sobie nie mogłoby doprowadzić do uznania dokonanej wpłaty za wadliwą (bezpodstawną), a ewentualnie stanowiłoby podstawę do wymierzenia trzeciodłużnikowi grzywny na podstawie art.902 k.p.c. w związku z art.886 k.p.c., ewentualnie mogłoby też rodzić odpowiedzialność trzeciodłużnika na zasadach ogólnych za szkodę wyrządzoną wierzycielowi egzekwującemu.

W swej apelacji skarżąca podniosła zarzut naruszenia art.902 k.p.c. w związku z art.887 § 1 k.p.c., podważając umocowanie M. M. do wystawienia faktur VAT, przedstawionych następnie pozwanej, a obejmujących należne powódce wynagrodzenie. Podnosiła także, że w świetle art.353¹ k.c. dopuszczalnym jest uzależnienie wypłaty wynagrodzenia od warunku w postaci wystawienia i doręczenia faktury VAT, co w sprawie miało miejsce. Warunek ten ziścił się w dniu 13 kwietnia 2015 r. i dopiero po upływie 30 dni zaktualizował się obowiązek zapłaty po stronie pozwanej. Argumentacja ta nie jest zasadna. Niezależnie od zakresu umocowania wierzyciela egzekwującego, który dokonał zajęcia uprawnień dłużnika, dla rozstrzygnięcia sprawy pozostaje bez znaczenia czy faktura VAT została w ogóle wystawiona czy nie, ponieważ nawet jej brak nie stanowiłby przeszkody do dochodzenia roszczeń z umowy. Wystawienie faktury nie jest też przesłanką powstania zobowiązania, a jedynie potwierdza jego istnienie (choć i ta okoliczność podlega weryfikacji), ma też znaczenie na gruncie przepisów podatkowych i może mieć wpływ na termin wymagalności wynikającej z niej wierzytelności, natomiast niewystawienie faktury należałoby poddać ocenie na gruncie art.120 § 1 zdanie 2 k.c. Rację skarżąca, gdy wskazuje na dopuszczalność uzależnienia terminu wymagalności wierzytelności od daty wskazanej na fakturze. Stosownie bowiem do treści art.353¹ k.c., strony zawierające umowę mogą określić zasady i terminy płatności świadczenia pieniężnego, ustalając np., że wymagalność świadczenia nastąpi po wystawieniu i doręczeniu faktury (tak SN w wyroku z dnia 17 grudnia 2003 r., IV CK 294/02). Zastrzeżenie to nie może być jednak rozpatrywane w kategoriach warunku w rozumieniu art.89 k.c., lecz jedynie jako klauzula pozwalająca na ustalenie terminu spełnienia świadczenia, ze wszystkimi tego konsekwencjami. Nie można więc zgodzić się z argumentem apelacji, że wystawienie faktury stanowi warunek wymagalności roszczenia, który ziścił się dopiero w kwietniu 2015r., prowadząc do rozpoczęcia biegu terminu zapłaty. Zgodnie z definicją zawartą w art.89 k.c., warunkiem jest zdarzenie przyszłe i niepewne, od wystąpienia którego uzależnione jest powstanie lub ustanie skutków prawnych. Wystawienie faktury stanowi natomiast realizację obowiązku podmiotu będącego podatnikiem

podatku od towarów i usług, aktualizującego się wraz z zaistnieniem zdarzenia stanowiącego źródło obowiązku podatkowego, a jego niedopełnienie może spotkać się z sankcją przewidzianą w przepisach podatkowych. Zachowanie uczestnika obrotu prawnego polegające na wypełnieniu obowiązku ustawowego nie mieści się w kategoriach zdarzenia przyszłego i niepewnego, stąd nie spełnia ono kryteriów warunku w rozumieniu art.89 k.c. Niezależnie od tego, już w samym art. 353¹ k.c. zawarte są ograniczenia swobody kształtowania stosunku prawnego ze względu na właściwość zobowiązania, ustawę i zasady współżycia społecznego. Ustawowe ograniczenie w zakresie terminu dokonania aktu prawnego, jakim jest wystawienie faktury, zawiera art.106i ust.1 ustawy z dnia 11 marca 2004r. o podatku od towarów i usług (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz.106). Zgodnie z tym przepisem, fakturę wystawia się nie później niż 15. dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym dokonano dostawy towaru lub wykonano usługę. Tym samym powódka nie może zasadnie twierdzić, że w ramach swobody umów dopuszczalne i zgodne z treścią jej zobowiązania było wystawienie faktury VAT niemal dwa lata po odbiorze wykonanych robót budowlanych. Inną rzeczą jest, że ze zgromadzonych dowodów nie wynika w żadnym razie by istotnie kwestia ta była przedmiotem zgodnych oświadczeń woli obu stron. Obowiązkiem powódki było zatem wystawienie faktury (faktur) VAT najpóźniej do 15 sierpnia 2013 r., ponieważ ostatnie odbiory wykonywanych przez nią prac miały miejsce w dniu 31 lipca 2013r. Bez wątplenia powódka dopuściła się naruszenia powyższego przepisu, skoro – co niesporne – do wystawienia wspomnianych faktur doszło dopiero w kwietniu 2015 r. W ocenie Sądu Apelacyjnego takie działanie powódki, z braku innych racjonalnych przyczyn, pozostawało w związku z faktem prowadzenia przeciwko niej postępowań egzekucyjnych (sądowego i administracyjnego) i miało na celu udaremnienie możliwości zaspokojenia się wierzycieli z sum należnych jej od pozwanej. Gdyby powódka zachowała się zgodnie z prawem i wystawiła faktury w przewidzianym terminie, jej wierzytelność byłaby wymagalna najpóźniej w dniu 14 września 2013 r. Także i tę okoliczność należy mieć na uwadze przy ocenie skuteczności przelewów zrealizowanych przez pozwaną na rzecz organów egzekucyjnych w dniu 18 października 2013 r.

Oddalając powództwo w zaskarżonej części Sąd Okręgowy nie dopuścił się także naruszenia art.452 k.c. W sprawie nie doszło bowiem do spełnienia świadczenia do rąk osoby nieuprawnionej do jego przyjęcia. Słusznie wskazał Sąd Okręgowy, czemu nie przeczyła także powódka, że postępowanie zabezpieczające, a następnie egzekucyjne prowadzone przez komornika sądowego, a także administracyjne postępowanie egzekucyjne, nie zostały uznane za niezgodne z prawem. Tylko w takim wypadku – na zasadzie wyjątku od reguły – organ egzekucyjny byłby uznany za podmiot nieuprawniony do przyjęcia świadczenia. W innym razie, działając w ramach swoich uprawnień, może dokonać zajęcia wierzytelności i żądać od trzeciodłużnika zapłaty, a spełnienie zobowiązania do rąk organu egzekucyjnego odnosi skutek bezpośrednio wobec dłużnika.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny oddalił apelację na mocy art.385 k.p.c.

SSA Irena Piotrowska SSA Grzegorz Stojek SSA Aleksandra Janas